

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SLOVENICA

RAZRED ZA ZGODOVINSKE IN DRUŽBENE VEDE
CLASSIS I: HISTORIA ET SOCIOLOGIA

RAZPRAVE
DISSERTATIONES

33

**ZAGOVOR JAVNOSTI:
MED SVOBODO IZRAŽANJA
IN SOVRAŽNIM GOVOROM**

LJUBLJANA
2017

SPREJETO NA SEJI RAZREDA ZA ZGODOVINSKE IN DRUŽBENE VEDE
SLOVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI

DNE 10. MARCA 2016

IN

SPREJETO NA SEJI PREDSEDSTVA SAZU

DNE 21. FEBRUARJA 2017

UREDIL

SLAVKO SPLICHAL

RAZPRAVE I. RAZREDA
DISSERTATIONES CLASSIS I

33

ZAGOVOR JAVNOSTI:
MED SVOBODO IZRAŽANJA IN SOVRAŽNIM GOVOROM

Uredil: Slavko Splichal

Izdala: Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Grafična priprava in tisk: Designpro, d. o. o.

Jezikovni pregled: Megamoment, d. o. o.

Naklada: 300 izvodov

Ljubljana 2017

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

178.9:82-5
342.727:316.647.5

ZAGOVOR javnosti : med svobodo izražanja in sovražnim govorom / [uredil Slavko Splichal]. - Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2017. - (Razprave / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za zgodovinske in družbene vede = Dissertationes / Academia scientiarum et artium Slovenica, Classis I: Historia et sociologia ; 33)

ISBN 978-961-268-048-0
1. Splichal, Slavko
289553920

KAZALO

Predgovor	7
SLAVKO SPLICHAL <i>Medijalizacija zasebnosti in javnosti: zla publiciteta, anonimnost in cenzura na internetu</i>	9
DRAGICA WEDAM LUKIČ <i>Sovražni govor v praksi Evropskega sodišča za človekove pravice</i>	30
CIRIL RIBIČIČ <i>Svoboda izražanja pred Ustavnim sodiščem RS in ESČP</i>	41
ROK ČEFERIN <i>Sovražni govor kot zloraba pravice do svobode izražanja</i>	58
VERONIKA BAJT <i>Sovražni govor kot spodbuda kritičnega delovanja</i>	70
BORIS VEZJAK <i>Interpretacije 297. člena Kazenskega zakonika, opredelitev in pregonljivost sovražnega govora</i>	78
MATJAŽ AMBROŽ <i>Sovražni govor kot ogrožitveno kaznivo dejanje</i>	90
ALEŠ ZAVRŠNIK <i>Zakaj obsodb sovražnega govora v Sloveniji ni? Od okov implementacije do rigidnosti razlage</i>	101

PREDGOVOR

Od najzgodnejših bojev za svobodo javnega izražanja in tiska(nja) so bila ta prizadevanja povezana ne le z zahtevami po uveljavljanju »notranjih« komunikacijskih zakonitosti ter odpravi vsakršnih zunanjih omejitev svobode in cenzure, ampak – v skrbi za javno moralo, versko in ideološko-politično korektnost, pravico do zasebnosti ali le nedotakljivost oblastnikov – tudi z zagovorom izjem, ki naj bi preprečevale »zlorabo svobode«. Z izjemami, ki naj bi opredeljevale dopustnost odstopanja od univerzalnega načela ali pravila, je težava pač v tem, kot nas uči zgodovina, da »izjeme« kaj lahko postanejo prevladujoča praksa.

Ni mogoče zanikati, da svoboda javnega izražanja dopušča zlorabe. Zlorabe za doseganje bolj ali manj neposrednega oblastnega nadzorovanja in prisvajanje dobička, kot je pisal Williams, pa tudi »zgolj« kot spodbujanje in širjenje netolerance in agresivnosti so se v zgodovini pogosto dogajale. In žal se je verjetno treba strinjati z Williamsom, da protesti in praktično delovanje proti nedemokratskim uporabam ali zlorabam svobode komuniciranja, ki so sicer nujno potrebni, v okviru obstoječega vladajočega (neo)liberalnega kapitalističnega sistema ne morejo biti posebej učinkoviti. Nič manj pomembno pa ni vprašanje, ali oz. kdaj tudi omejevanje (možnosti) zlorab posega v svobodo izražanja.

V mednarodnih razsežnostih so se protislovja uporabe/zlorabe morda najjasneje doslej pokazala v razpravah in sporih o novi svetovni informacijski in komunikacijski ureditvi v osemdesetih letih prejšnjega stoletja – v času, ko je razvoj »starih medijev« dosegal vrhunec lastniške koncentracije v rokah globalnih korporacij. Nasprotja med zagovorniki popolne deregulacije (»svobode«) mednarodnega pretoka informacij v razvitih kapitalističnih državah ter zagovorniki nacionalne suverenosti zlasti v manj razvitih (neuvrščenih) državah so s »protestnim« izstopom ZDA, ZK in Japonske iz Unesca, ki je spodbudil razpravo o pravicah manj razvitih držav, leta 1983 to organizacijo pripeljali na rob njenega obstoja.

Naključje je hotelo, da se je istega leta začel razvoj interneta, kot ga poznamo danes, z njim pa se je obudilo v zgodovini večkrat prevarano upanje v razvoj imanentno demokratičnih komunikacijskih tehnologij. Internet je (bil) z množičnostjo uporabe in globalno dostopnostjo videti doslej najboljši približek polni realizaciji demokratične ideje javnosti, saj, kot je pisal Habermas, načelo javnosti stoji in pade z občo dostopnostjo. Da tudi internet ni imun za nedemokratične posege v prid interesov bogatih in vplivnih elit, so doslej najboljše pokazale razprave o njegovi nevtralnosti. Hkrati pa so izmuzljivost spleta državnemu nadzoru in cenzuri ter množična dostopnost do (površinskega) spleta bolj kot kadarkoli doslej tudi »malemu človeku« omogočili na prvi pogled »majhne«, »vsakdanje« in »nedolžne« zlorabe svobode izražanja – razširjanje »drobnih laži«, objavljanje

»alternativnih dejstev«, »nedolžno« poseganje v zasebnost, izražanje različnih vrst nestrpnosti in spodbujanje sovražnega govora.

Slednjemu je namenjena 33. številka *Razprav I. razreda SAZU*, ki je pred vami. Razprave o različnih vidikih in družbenih okvirih sovražnega govora naj bi – tako upam – prispevale ne le k boljšemu razumevanju tovrstne instrumentalizacije svobode javnega izražanja, ampak tudi k intenzivnejšim prizadevanjem za njeno omejevanje, pa čeprav le znotraj Willimasove »obstoječe verzije človeške družbe«.

Slavko Splichal